

FAVQULODDA VAZIYATLARDI TA'LIM MUASSASALARI O'QUVCHILARIDA HAYOT XAVFSIZLIGI MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH

Usmanov K

*Qoraqalpaqstan Respublikasi favkulodda vaziyatlar boshkarmasi xayot faoliyati
xavsizligi o`quv markazi o`qituvchisi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada favkulodda vaziyatlar sharoitida ta'lim muassasalari o'quvchilarda hayot xavsizligi madaniyatini rivojlantirishning pedagogik va uslubiy jihatlari tahlil qilingan. Tadqiqotda hayot xavsizligi madaniyatining mazmuni, tarkibiy komponentlari hamda uni shakllantirishda ta'lim muassasalarining o'rni ochib berilgan. Shuningdek, o'quv jarayoniga integrativ yondashuv, amaliy mashg'ulotlar, interaktiv pedagogik texnologiyalar va raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish asosida samarali uslubiy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Maqolada keltirilgan xulosalar ta'lim amaliyotida o'quvchilarning favkulodda vaziyatlarda to'g'ri harakat qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Hayot xavsizligi madaniyati, favkulodda vaziyatlar, ta'lim muassasalari, o'quvchilar, pedagogik yondashuv, interaktiv texnologiyalar, amaliy mashg'ulotlar, raqamli ta'lim vositalari.

KIRISH

Bugungi globallashuv va texnogen rivojlanish sharoitida favkulodda vaziyatlar (tabiiy ofatlar, texnogen avariylar, yong'inlar, epidemiologik holatlar va ijtimoiy xavf-xatarlar) soni va ko'lami ortib bormoqda.

Ushbu vaziyatlar ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan o'quvchilarning hayoti va sog'lig'i uchun bevosita xavf tug'diradi.

Shu sababli o'quvchilarda favkulodda vaziyatlarda to'g'ri harakat qilish, o'zini va atrofdagilarni himoya qila olishga yo'naltirilgan hayot xavsizligi madaniyatini shakllantirish dolzarb pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi [1].

Hayot xavsizligi madaniyati nafaqat nazariy bilimlar majmui, balki amaliy ko'nikmalar, ijtimoiy mas'uliyat, psixologik tayyorgarlik va xavsiz xulq-atvorni ongli ravishda tanlashni ham o'z ichiga oladi.

Hayot xavsizligi madaniyati tushunchasining pedagogik mazmuni

Hayot xavsizligi madaniyati — bu shaxsning favkulodda vaziyatlarni anglash, baholash va ularga mos ravishda oqilona qaror qabul qilish qobiliyatini ifodalovchi integrativ sifatdir. U quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

Bilimiy komponent — favkulodda vaziyatlar turlari, ularning oqibatlari va himoyalalanish usullari haqidagi bilimlar;

Amaliy komponent — evakuatsiya, birinchi tibbiy yordam, yong'in xavsizligi bo'yicha ko'nikmalar;

Qadriyatli-kommunikativ komponent — hayotni muhofaza qilishga mas'uliyatli munosabat;

Psixologik komponent — stressga bardoshlilik va favqulodda holatda o'zini boshqara olish.

Mazkur komponentlarning uyg'un rivojlanishi o'quvchilarda barqaror xavfsizlik madaniyatini shakllantiradi.

Favqulodda vaziyatlarda ta'lim muassasalarining roli

Ta'lim muassasalari o'quvchilarda hayot xavfsizligi madaniyatini shakllantirishda yetakchi ijtimoiy institut sifatida faoliyat yuritadi.

Ayniqsa, maktab va kasb-hunar ta'limi tizimida mazkur yo'nalish quyidagi vazifalarni amalga oshirishni talab etadi: favqulodda vaziyatlarga oid bilimlarni o'quv fanlari mazmuniga integratsiya qilish; nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar orqali mustahkamlash; o'quvchilarda mustaqil va tezkor qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish [2,3].

Hayot xavfsizligi madaniyatini rivojlantirish bo'yicha uslubiy tavsiyalar

1. O'quv jarayoniga integrativ yondashuv

Hayot xavfsizligi masalalarini "Hayot faoliyati xavfsizligi", "Biologiya", "Geografiya", "Jismoniy tarbiya" kabi fanlar bilan uzviy bog'lab o'qitish tavsiya etiladi. Bu o'quvchilarda mavzuga nisbatan yaxlit tasavvur hosil qiladi.

2. Amaliy mashg'ulotlar va treninglar

Evakuatsiya mashqlari, yong'in xavfsizligi bo'yicha treninglar, birinchi tibbiy yordam ko'rsatish mashg'ulotlari o'quvchilarning amaliy tayyorgarligini oshiradi. Ayniqsa, real vaziyatga yaqinlashtirilgan ssenariylar samaradorlikni oshiradi.

3. Interfaol pedagogik texnologiyalar

Keys-stadi, rolly o'yinlar, muammoli vaziyatlar asosida o'qitish usullari o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi va favqulodda holatlarda to'g'ri qaror qabul qilishga o'rgatadi.

4. Raqamli vositalardan foydalanish

Simulyatorlar, video darslar, virtual laboratoriyalar va mobil ilovalar orqali favqulodda vaziyatlar modellashtirilsa, o'quvchilarning qiziqishi va o'zlashtirish darajasi oshadi.

5. Ota-onalar va jamoatchilik bilan hamkorlik

Hayot xavfsizligi madaniyatini faqat maktab doirasida emas, balki oila va mahalla bilan hamkorlikda shakllantirish muhim. Seminarlar, ochiq darslar va targ'ibot tadbirlari bunga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, favqulodda vaziyatlarda ta'lim muassasalari o'quvchilarida hayot xavfsizligi madaniyatini rivojlantirish uzluksiz, tizimli va kompleks yondashuvni talab etadi.

Nazariy bilimlar amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashgandagina o'quvchilarda real hayotda qo'llash mumkin bo'lgan barqaror ko'nikmalar shakllanadi.

Mazkur yo'nalishda ishlab chiqilgan uslubiy tavsiyalar pedagogik amaliyotda qo'llanilganda, o'quvchilarning hayotiy xavfsizligi va ijtimoiy mas'uliyati sezilarli darajada oshadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi me'yoriy hujjatlari.
2. Исаева, Л. К. Пожары и окружающая среда [Текст] / Л. К. Исаева. – М.: 2001.
– 222 с.
3. D.Yu. Yormatova Ekologiya.- T.: «Fan va texnologiya», 2012.